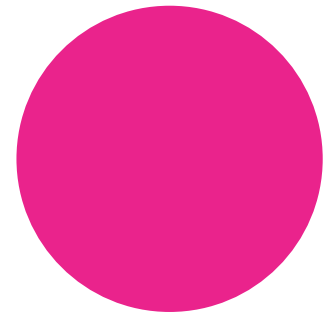

SVENSK FÖRENING FÖR SJUKSKÖTERSKOR I DIABETESVÅRD – SFSD
& SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING – SSF

**KOMPETENSBESKRIVNING OCH FÖRSLAG
TILL UTBILDNING FÖR SPECIALISTSJUKSKÖTERSKA
I DIABETESVÅRD**

*KOMPETENSBEKRIVNING OCH FÖRSLAG
TILL UTBILDNING FÖR SPECIALISTSJUKSKÖTERSKA I DIABETESVÅRD*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

5	FÖRORD
6	ARBETSPROCESS
	BAKGRUND
7	DIABETESSJUKSKÖTERSANS SPECIFIKA KOMPETENSOMRÅDEN
8	SPECIALISTSJUKSKÖTERSKA 60 HP
9	KURSER
11	REFERENSER

Produktionsfakta

Responstryck 2013. tredje upplagan

FÖRORD

Svensk Förening för Sjuksköterskor i Diabetesvård (SFSD) bildades 1983 och har år 2014 cirka 1 100 medlemmar. Föreningens syfte är att samla och organisera sjuksköterskor med specialintresse för diabetesvård.

SFSD arbetar för sjuksköterskors kompetensutveckling, utbildning och forskning inom diabetesvården och förutsätter att sjuksköterskor i diabetesvård arbetar utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet (evidens) i enlighet med gällande författningar och de riktlinjer som styr diabetesvården¹. Arbetet ska även präglas av ett etiskt och ett personcentrerat förhållningssätt.

Den snabbt ökande kunskapen om diabetessjukdomen och den snabba medicinska och omvårdnadsvetenskapliga utvecklingen inom diabetesvården medför ett ökat utbildningsbehov.

SFSD har funnit det angeläget att utarbeta ett dokument där det klargörs vilken kompetens och utbildning sjuksköterskan behöver för att arbeta inom diabetesvården. SFSDs styrelse tillsatte år 2004 en arbetsgrupp med uppgift att utforma ett sådant dokument. Arbetet har skett i samarbete med Svensk sjuksköterskeförening (SSF). År 2013 beslutade regeringen att utbildning till diabetessjuksköterska är en specialistsjuksköterskeutbildning om 60 högskolepoäng. Detta beslut ligger till grund för revidering av föreliggande kompetensbeskrivning. Styrelsen för SFSD antog revideringen den 6 mars 2014.

Syftet med kompetensbeskrivningen är att den ska kunna

- utgöra vägledning och rekommendation till universitet och högskolor vid planering av utbildningar
- användas som underlag vid organisering och planering av diabetesvård
- vara till hjälp för arbetsgivare vid anställning av diabetessjuksköterskor i vården
- klargöra diabetessjuksköterskans kompetens för personer med diabetes och deras anhöriga.

ARBETSPROCESS

För att förankra arbetet har arbetsgruppen gjort en inventering av vad som är viktiga kunskaper för en diabetessjuksköterska och vilka förmågor som krävs för att utföra arbetet. Såväl diabetessjuksköterskor som personer med diabetes har bidragit med värdefulla synpunkter.

BAKGRUND

Diabetes är en växande folksjukdom såväl i Sverige som internationellt. Ökningen har gått så snabbt att man idag talar om en hotande diabetespandemi. Sjukdomen kännetecknas av absolut eller relativ insulinbrist, förhöjt blodsocker och rubbningar i ämnesomsättningen som på sikt kan leda till skador i blodkärl och nerver. De vanligaste formerna av diabetes betecknas typ 1 och typ 2. De båda formerna skiljer sig åt på väsentliga punkter, både avseende orsakssamband och behandling. Typ 1 diabetes debuterar oftast i barn- och ungdomsåren, medan typ 2 diabetes oftare debuterar i vuxen ålder. I Sverige har cirka 4-5 procent av befolkningen diabetes, vilket motsvarar drygt 400 000 personer. Av dessa har cirka 85–90 procent typ 2 diabetes.

Adekvat medicinsk behandling, omvårdnad och förebyggande åtgärder är helt avgörande för hälsoutvecklingen hos en person med diabetes. Sjukdomen påverkas av mat, fysisk aktivitet och andra sjukdomar men även av psykologiska faktorer som till exempel stress och oro. En stor del av behandlingen utgörs av egenvård och det är därför av yttersta vikt att personen med diabetes får tillgång till adekvat och individanpassad vård samt fortlöpande undervisning, handledning och stöd. Diabetes-sjuksköterskor med relevant utbildning behövs för att tillgodose patientens behov av god och säker vård. Stöd till anhöriga/familj/andra personer är också en viktig uppgift.

I slutet av 1970-talet utarbetades det första vårdprogrammet för diabetesvården i Sverige och sedan år 1996 har Socialstyrelsen publiceras nationella riktlinjer för vård och behandling vid diabetes mellitus. Riktlinjerna, som sedan år 2010 bygger på aktuell evidens, består av cirka 190 rekommendationer, inom området screening, prevention och levnadsvanor, glukos-kontroll, förebyggande av hjärt-kärlsjukdom, omvårdnad, förebyggande av komplikationer och graviditet. Riktlinjerna innefattar både typ 1- och typ 2- diabetes, men inte vård av barn med diabetes. Det övergripande målet för behandlingen är att förhindra akuta och långsiktiga komplikationer av sjukdomen och ge förutsättningar för bibehållen god livskvalitet.

DIABETESSJUKSKÖTERSANS SPECIFIKA KOMPETENSOMRÅDEN

Diabetessjuksköterskans arbete baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet (evidens) och att erbjuda patienten en god och personcentrerad vård. Patienten har specifik kunskap om sitt liv med diabetes och sjuksköterskan besitter generell kunskap inom diabetesvården. I mötet mellan patient och sjuksköterska måste dessa perspektiv förenas. Följande kompetenser är centrala för diabetessjuksköterska:

VÅRDVETENSKAP

- ha fördjupade kunskaper om det dagliga livet för personer med diabetes med respekt för den enskilde individens val och livssituation
- utforma behandlingsåtgärder i dialog med personen med diabetes
- stärka personens egna resurser i att leva med sjukdomen
- uppmärksamma och agera på förändringar som är orsakade av diabetessjukdomen
- vara förtrogen med praktiska moment i egenvården som blodsockermätning och injektionsteknik
- vara förtrogen med den tekniska utvecklingen och betydelsen av sociala medier i egenvården
- vara medveten om sjukdomens psykologiska konsekvenser och krisbearbetning
- ha fördjupade kunskaper om sjukdoms- och komplikationsförebyggande åtgärder på individ- och samhällsnivå

MEDICINSK VETENSKAP

- ha fördjupade kunskaper om diabetessjukdomen och diabetesrelaterade sjukdomar, deras uppkomstmekanism, fysiologi och patologi
- regelbundet följa upp patientens hälsotillstånd
- ha fördjupade kunskaper om insatser för att förebygga komplikationer
- ha kunskaper om läkemedels användning och ordination vid diabetes
- vara väl förtrogen med hur blodsockret påverkas av dosjusteringar av blodsockersänkande tablett och insulin samt ha kunskaper om blodtrycks- och blodfettssänkande läkemedel

PEDAGOGIK

- stödja och uppmuntra personer med diabetes och anhöriga att ta eget ansvar för sjukdomen och dess vård och behandling
- kunna bedöma individuellt utbildningsbehov
- i dialog med personen med diabetes kunna handleda och ge stöd för att han/hon ska kunna leva ett bra liv med diabetes
- erbjuda personer med diabetes och deras anhörig grupp-baserad och individuell utbildning
- stödja personer med diabetes utifrån ett mångkulturellt perspektiv

LEDARSKAP

- leda, organisera och planera en sjuksköterskeledd mottagning
- organisera och leda dagvårdsverksamhet och andra former av utbildningsinsatser
- organisera och initiera samverkan med andra yrkesgrupper och team, exempelvis fotteam, ögonklinik och specialistmödravård i syfte att kontinuerligt utveckla och förbättra diabetesvården
- initiera och vara delaktig i arbetsgrupper rörande diabetesvården på olika nivåer

FORSKNING OCH UTVECKLING

- vara väl insatt i senaste forskningsresultat för att kunna bedriva evidensbaserad diabetesvård
- utvärdera erbjuden diabetesvård
- följa utvecklingen inom diabetesområdet och ansvara för införandet av nya rutiner och metoder
- initiera, medverka och/eller bedriva utvecklingsarbete/forskningsarbete inom området diabetesvård
- använda nationella diabetesregister som underlag för kontinuerligt förbättringsarbete

SPECIALISTSJUKSKÖTERSKA 60 HP. FÖRKUNSKAP: LEG SJUKSKÖTERSKA 180 HP

KOMPETENS:

- Självständigt ansvara för sjuksköterskeledd diabetesmottagning.
- Förskriva och dosjustera läkemedel vid diabetes (förutsätter beslut av Socialstyrelsen).
- Ta initiativ till och i samverkan med vårdteamet för att införa evidensbaserade metoder inom diabetesvården.
- Sätta upp individuella mål för behandling tillsammans med patient, anhöriga, läkare, och i förekommande fall andra yrkeskategorier.
- Ansvara för patientens omvårdnad i anslutning till undersökning och behandling och följa upp behandlingsresultat.
- Självständigt utföra och medverka vid undersökning och behandling, till exempel utföra fotundersökningar, tolka blodsockervärden och ändra insulin och tabletdoser inom angivna intervall.
- Utbilda patienten samt anhöriga om diabetessjukdomen och hur den kan påverka det dagliga livet.
- Stödja patientens egenvårdsförmåga genom ett personcentrerat och etiskt förhållningssätt.
- Kontinuerligt kvalitetssäkra och dokumentera effekter av vård och behandling.
- Utbilda personer som finns omkring patienten i det dagliga livet, t.ex. förskola, skola, gruppboende, äldreboende och liknande.

KURSER

KURSENS NAMN	INNEHÅLL
Diabetesvård 1 15 HP	<ul style="list-style-type: none"> • Personcentrerad diabetesvård 1 • Diabetessjukdomens patofysiologi symptom, prevention och prognos • Behandlingsprinciper vid diabetes • Förskrivning av hjälpmedel vid diabetes • Att drabbas av livslång sjukdom: förändrade livsvillkor, hälsobegreppet, kris och krisbearbetning • Diabetessjukdomens senkomplikationer • Diabetessjuksköterskans roll i teamet
Diabetesvård 2 7,5 HP inkl farmakologi	<ul style="list-style-type: none"> • Personcentrerad diabetesvård 2 • Diabetessjukdomens utbredning i ett nationellt och internationellt perspektiv • Diabetesrelaterade sjukdomar och deras patofysiologi, symptom, prevention och prognos • Speciella stödåtgärder till personer med diabetes • Insulinbehandling, absorption, dosvariationer, pumpbehandling • Diabetes i livets alla åldrar • Graviditetsdiabetes • Diabetesvård inom sjukhus- respektive primärvård
Vuxnas lärande 7,5 HP	<ul style="list-style-type: none"> • Läkemedelsbehandling vid diabetessjukdomen • Identifiera behov av lärande hos personer med diabetes och dess anhöriga • Utveckla och genomföra evidensbaserad utbildning individuellt och i grupp • Följa utvecklingen inom sociala medier
Evidens och diabetes 7,5 HP	<ul style="list-style-type: none"> • Litteraturstudie • Implementering av evidensbaserad kunskap • Kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoder • Statistik
Examensarbete 15 HP	<ul style="list-style-type: none"> • Forskningsetik • Utarbetande av projektplan • Genomförande av projektarbete • Författande av uppsats • Respondent och opponentskap

VALBAR KURS:	INNEHÅLL
Diabetesvård för barn och ungdomar 7,5 hp	<ul style="list-style-type: none"> • Diabetes hos barn och ungdom • Barnets utvecklingsstadier, hormonella förändringar vid puberteten och inverkan på diabetes • Riskbeteenden - vid diabetes • Undervisning barn/ungdomar • Föräldrastöd till barn och ungdomar med diabetes • Insulinbehandling barn/ungdomar
Personcentrerad patientutbildning i samband med insulinpump och CGM 7,5 hp	<ul style="list-style-type: none"> • Patientberättelser - olika aspekter av att bära insulinpump • Evidens för insulinpumpbehandling • Principer och indikationer för Insulinpumpbehandling och CGM • Kolhydraträkning och insulinpump
Diabetes i ett mångkulturellt perspektiv 7,5 hp	<ul style="list-style-type: none"> • Egenvårdsbehov och omvårdnad ur ett mångkulturellt perspektiv • Synen på hälsa och sjukdom inom olika kulturer • Olika kulturers och religioners influens på diabetes och egenvård • Patientmöten med tolk • Papperslösas situation i Sverige • Att komma till Sverige från en annan kultur – patientperspektiv • Kulturellt anpassad patientutbildning vid diabetes

Övriga valbara kurser; Patient- och anhörigutbildning, Farmakologi, Diabetes och Graviditet etc.

DIABETESSJUKSKÖTERSKA: LICENTIAT OCH DOKTORSEXAMINA

FÖRKUNSKAPER

För att få reda på vilka krav på förkunskaper som gäller vid det universitet som avses att studera vid bör kontakt tas med studierektor för forskarutbildningen vid det aktuella universitetet.

KOMPETENS

Leg. sjuksköterska med avancerad specialisering i diabetesvård och med ansvar för forskning inom diabetesvård och evidensbase-rad diabetesvård. Initiera, leda och genomföra forskningsprojekt inom diabetesvården.

INNEHÅLL

Forskarutbildningen genomförs enligt individuell studieplan.

REFERENSER

Anderbro, T., Amsberg, S., Adamson, U., Bolinder, J., Lins, P. E., Wredling, R., Johansson, U. B. (2010). Fear of hypoglycaemia in adults with Type 1 diabetes. *Diabet Med*, 27(10), 1151-1158. doi: 10.1111/j.1464-5491.2010.03078.x

Berne, C., & Sörman, E. (2010). Egenvård. In Agard C.-D. & Berne C. (Eds.), *Diabetes*. Falköping: Liber AB.

Garmo, A., Hornsten, A., & Leksell, J. K. (2013). 'The pump was a saviour for me.' Patients' experiences of insulin pump therapy. *Diabet Med*, 30(6), 717-723. doi: 10.1111/dme.12155

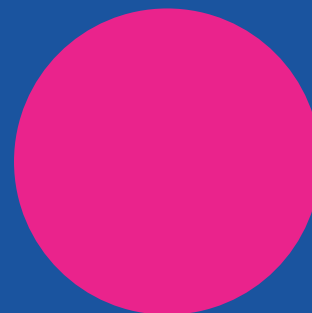
SBU. (2009). Patientutbildning vid diabetes. En systematisk litteraturoversikt. Stockholm: SBU-rapport nr 195. ISBN 978-91-85413-30-0.

Socialstyrelsen. (2010). Nationella riktlinjer för diabetesvården 2010 Stöd för styrning och ledning. Västerås: Edita Västra Aros AB.

Wikblad, K. (2012). *Omvårdnad vid diabetes*. Lund: Studentlitteratur.

Wikblad, K., Smide, B., & Leksell, J. K. (2014). Check your health validity and reliability of a measure of health and burden of diabetes. *Scand J Caring Sci*, 28(1), 139-145. doi: 10.1111/scs.12042

KOMPETENSBEKRIVNING OCH FÖRSLAG TILL UTBILDNING FÖR SPECIALISTSJUKSKÖTERSKA I DIABETESVÅRD

Svensk Förening för Sjuksköterskor
i Diabetesvård – SFS
www.diabetesnurse.se

Svensk sjuksköterskeförening – SSF
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24
e-post: ssf@swenurse.se
www.swenurse.se